

## Kentlerdeki Mülteciler

Av. Taner Kılıç-18 Eylül 2013

2011 Nisan ayından bu yana Türkiye'ye sığınma amacıyla gelen Suriyelilerin sayısındaki artış ve iskan edilmek istendikleri kamplarla sınırlı kalmayıp –kendilerine göre gayet haklı nedenlerle- başta bölgenin, sonra da tüm Türkiye'nin şehirlerine yayılmaları mülteciler konusunu ülke gündemine ciddi bir şekilde sokmuştur.

Öyle ki, sürekli yoğunlaşan iç çatışmalar, son kimyasal bombalama ve olası askeri operasyon beklentisi nedeniyle sayıları sürekli artma eğiliminde olan Suriyeli mülteciler, sürekli ilgi ve haber konusu olmaya başlamışlardır. Oysa Suriye'deki savaştan ayrık olarak birçok ülkeden gelerek ülkemize sığınan sığınmacılar ile Türkiye'nin birçok kenti zaten uzun süredir iç içe yaşamaktadır. Ancak Suriyeli mültecilerle sayısal olarak son artış eğilimi nedeniyle artık birçok kentte çok sayıda birlikte yaşadığımız mültecilere karşı sorumluluklarımız ve birlikte yaşam formülleri üzerine daha çok düşünülmesi ve olası sorunlara karşı pro-aktif önlemlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Kabul edilmelidir ki, bir şehre o şehirden olmayan birkaç bin kişinin gelip yerleşmesi o şehir için çok önemli ve "sorunlu" bir gelişmedir. Bu noktada sosyo-kültürel bir etkileşimin olacağı açıktır. Türkiye'nin herhangi bir bölgesinden A şehrine herhangi bir bölgesinden B şehrinin 10.000 insanının gelmesinin dahi sorunlara neden olacağı takdir edilecektir. Gelen insanların dil ve kültür açısından farklılıklar taşıması kuşkusuz bu sosyal etkileşimde bir dezavantaj oluşturacaktır. İlk gün belki yemek-içmek ve barınmak acil çözülmesi gereken sorunlar olarak görülse de ertesi günden itibaren sağlık, eğitim ve çalışma gibi insani ihtiyaçlar öne çıkacaktır. Dolayısıyla ortada sadece hukukçuların çözemeyeceği; psikolog, sosyolog ve sosyal hizmet uzmanlarının da aktif olarak rol oynaması gereken bir durum vardır. Gelen bu insani potansiyel insan onuruna yakışır ve reel dinamikleri itibarıyla değerlendirilmezse kuşkusuz olumsuz gelişmeler yaşanabilir. Ancak bu alanda gösterilecek tüm çaba ve uğraşta en başta düşünülmesi ve süreç içinde hiç unutulmaması gereken şey mültecilerin şehirlerimize keyfi nedenlerle değil; hayatlarını, onurlarını ve geleceklerini korumak için kaçmak ve ülkemize sığınmak zorunda kalmış oldukları, yani zorunlu göçe konu oldukları gerçeğidir.

Türkiye'ye iltica etmeleri üzerine iltica prosedürü içine alınarak İçişleri Bakanlığı tarafından prosedürleri bitene kadar şehir içinde serbest olarak iskan etmeleri için gönderilen ve "emniyet ve asayiş açısından sorun yaşanmayan ve yabancıların kontrollerinin de zor olmadığı şehirler" olarak tanımlanan "uydu kentler" ülkemizde sığınmacılar ile toplum olarak iç içe yaşadığımız şehirlerdir. BMMYK'nın son dönem geliştirdiği terminoloji ile kamplarda değil, bu şekildeki uydu kentlerde yaşayan bu mültecilere "kent mültecileri" (urban refugees) denmektedir. Öteden beri sayıları 33 civarındaki uydu kentlerde sığınmacılar -çok sayıda sığınmacının tutulu bulunduğu Van, Kayseri, Konya, Afyonkarahisar, Isparta, Burdur, Nevşehir, Gaziantep hariç olmak üzere-

çoğu yerde neredeyse görünmez olmalarını sağlayacak kadar az sayıda bu şehirlere gönderilmişlerdir. Bu görünmez oluştan dolayı gerçekten birçok insan ve kurum tarafından fark edilmemişler, fark edenler de bu kişilerin kendileri ve sorunları ile “tam olarak bilmedikleri bazı” yetkili kurumların ilgilendiği ön kabulü ile onlara ilgi göstermemişlerdir.

Sayıları az olduğu için şehir içinde “görünmez” olan sığınmacıların takriben son 2 yıl içinde gittikçe artan bir ivme ile sayılarının çoğalması ve yıllardır neredeyse istikrar bulmuş sığınmacı sayısının (Suriyeli mülteciler hariç tutularak bile) 4 katına çıkması, Türkiye adına çok önemli bir gelişme sayılmalıdır. Suriye dışındaki ülkelerden yakın coğrafyamızda gelişen olaylar nedeniyle Türkiye’ye yönelik sığınma hareketi artmıştır. Buna bağlı olarak İçişleri Bakanlığı hem uydu kentlerin sayısını 2010 sonunda 51’e, 2012 sonunda Karadeniz Bölgesi’ndeki birçok kenti de içine katarak 62’ye çıkarmış, hem de uydu kentlere gönderdiği sığınmacı sayısını önemli oranda yükseltmiştir. Bu da birçok şehirde gerek kamu otoriteleri, gerekse sivil toplumu, gerekse yerel yönetimleri nezdinde adeta birer şoka neden olmuştur.

Uydu kentlerde tarafımızca görülen temel bir tespit şudur: İltica alanına ilişkin mevzuat Türkiye’nin her yerinde aynı olmasına karşılık şehirden şehre sığınmacılara yönelik uygulama ve sağlanan hizmetler çok ciddi değişiklikler gösterebilmektedir. Bunda da ilginç bir şekilde başta o ilin valisi olmak üzere, bazı alandan sorumlu vali yardımcılarının ilgi ve alaka düzeylerinin birinci derecede belirleyici olduğu görülmektedir. Yine buna bağlı olarak Yabancılar Şube müdürleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) müdürleri, duyarlı sivil toplum, yerel idare, meslek odaları, hayırsever işadamları ve özellikle bu alanda organizasyon yapabilme becerisi olan güvenilir ve saygın kişiler, sığınmacılar için o şehrin daha yaşanabilir hale gelmesinde çok önemli aktörlerdir. Ancak bu aktörlerin hiç veya yeteri kadar varlık göstermemeleri halinde o şehir şehre gönderilen sığınmacılar için adeta bir “açık hava hapishanesi” işlevi görmektedir.

Bilinmeli, hiç unutulmamalı ve hatta vicdan azabı çekilmelidir ki; Ege Denizi’nde derme çatma teknelerde boğulan, Avrupa’ya ulaşma yollarında TIR kasalarında nefessiz kalarak ölen ve çarçabuk “kaçak göçmen” damgası vurulan insanların önemli bir kısmı bu “açık hava hapishanesi” kentlerin ve genel anlamda Türkiye’deki sığınma prosedürünün koşullarına dayanamayan sığınmacılar ve hatta statü kararı almış mültecilerdir. Bu aşamada AB Türkiye Delegasyonu’nun finansal destek verdiği ve Mültecilerle Dayanışma Derneği’nin ana yüklenicisi durumunda olduğu “Mülteci haklarının kullanılması için sivil hareket, CARE” projesi kapsamında 8 ilde (Isparta, Ağrı, Hatay, İzmir, Edirne, Mardin, Tokat, Denizli) geçtiğimiz aylarda organize ettiği çalışmalar, bu durumun görülmesinde çok önemli bir işlev üstlenmiştir. Bunun dışında yine Mülteci-Der’in Uşak’ta ve MHK olarak Batman’da düzenlenen saha çalışmaları ve buna bağlı organize edilen çalıştaylar çok faydalı geçmiştir. BMMYK Türkiye Temsilciliği’nin de aynı amaçla birçok şehirde toplantılar düzenlediği bilinmektedir. Bu şehirlerde çoğunlukla

kamu içinde ve sivil toplum nezdinde bir iletişim ağının bulunmadığı, bir kurumun yapıp-ettiklerinden bir başka kurumun haberdar dahi olmadığı görülmüştür. Meslek odaları, yerel idare ve üniversitelerin de bu iletişim ve işbirliği alanından uzakta olduğunu tahmin etmek zor değildir. Çoğu kurumlar anılan çalıştaylar ile şehirdeki sığınmacıların sorunlarından haberdar olmuşlar, zannettiklerinin aksine “onlarla” kimsenin doğrudan ilgilenmediğini ve basın ve sosyal medyada speküle edildiği gibi paralar dağıtmadığını anlamışlardır.

Çok büyük ümitlerle hazırlığında müdahil ve etkili olmaya çalıştığımız Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 11.04.2013 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanmakla 6458 sayılı yasa olarak yürürlüğe girmiştir. Yasanın çıkması ile teşkilatlanmaya başlayan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), Nisan 2014 tarihinden itibaren bu alanda Türkiye’de en önemli politika oluşturma ve uygulamayı yönetme mercii olarak yetkili ve sorumlu olacaktır. GİGM’nün bundan sonra uydu şehirlerdeki farklı kamu ve farklı sivil toplum elinde farklı seviyelerde gelişmiş uygulamaya bir son vererek tüm Türkiye çapında birbirine en azından yakın bir uygulama standardını sağlayacağı öngörülmektedir. Ancak bu tarihe kadar kentlerimizdeki kamu, yerel idare ve sivil toplum arasındaki geliştirilmesini beklediğimiz koordinasyon ve yönetim şüphesiz bu alanda ülkenin geleceğine ışık ve vizyon verecektir. Zira, kentlerimizdeki mültecilerin kendileriyle birlikte kente taşıdıkları birikimin kente zenginlik kazandırması bu alanda yapılacak koordinasyon ile mümkün olabilecektir. Bu birikime sırtını dönen kent ise aslında bu zengin nicelik ve niteliği sadece suç örgütlerine terk etmiş olacaktır. Bu nedenle şimdi çok önemli bir sürecin başlangıç aşamasındayız. Bu fırsatı insanlık onuru adına dayanışma ve kentimiz için çok iyi bir şekilde değerlendirmemiz gerekmektedir.

[Bu yazı 18.09.2013 tarihinde Zaman gazetesinde yayınlanmıştır.](#)

[http://www.zaman.com.tr/yorum\\_kentlerdeki-gorunur-multeciler\\_2137389.html](http://www.zaman.com.tr/yorum_kentlerdeki-gorunur-multeciler_2137389.html)